

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Historie založení Fakulty životního prostředí

2010

Založení univerzity a fakulty

Po roce 1989 byl v tehdejší ČSSR velmi kriticky zhodnocen stav vzdělanosti za celou republiku a v jednotlivých krajích. Na základě v té době publikovaných skutečností postupně došlo ke změnám ve struktuře středních škol na území celého státu. Vznikaly první vyšší odborné školy různého odborného zaměření, které významně rozšířily nabídku dřívějšího pomaturitního nástavbového studia. Zároveň byla patrná potřeba zásadního zvýšení podílu vysokoškolsky vzdělaných odborníků, především v Severočeském kraji. Kritická situace byla zejména v pánevních okresech Ústí nad Labem, Teplice, Most a Chomutov.

Tato skutečnost byla významným podnětem k ustavení přípravného výboru pro založení univerzity v Ústí nad Labem. Zde byly tradičně soustředěny střední školy poskytující úplné střední i úplné střední odborné vzdělání a odborná učiliště s maturitními obory, výzkumné ústavy, ale také Pedagogická fakulta, jediná vysoká škola v kraji. V přípravném výboru se proto angažovali přední odborníci z Pedagogické fakulty, resortních výzkumných ústavů (Výzkumný ústav anorganické chemie, Výzkumný ústav výstavby a architektury aj.) a detašovaných pracovišť tehdejší Československé akademie věd (Sociálně ekonomický ústav, Ústav životního prostředí). V přípravném výboru byla vedena obsáhlá diskuse na téma, které studijní obory budou pro kraj nejpotřebnější a také zda se podaří personálně pokrýt výuku těchto oborů předními odborníky z kraje nebo jiných vysokých škol. Nemałym problémem bylo materiální zajištění vysokoškolského studia vhodnými objekty pro výuku a koleje a jejich odpovídající vybavení. V tomto smyslu byla vedena jednání s Českou národní radou, Ministerstvem školství, krajským úřadem a vedením města Ústí nad Labem. Z těchto jednání logicky vyplynulo, že základem pro ustavení univerzity bude stávající Pedagogická fakulta. Dále bylo rozhodnuto, že bude založena Fakulta sociálně ekonomická a Fakulta životního prostředí. Souběžně bylo dohodnuto ve vazbě na historii a polohu Ústí nad Labem založení Ústavu slovansko-germánských studií a s ohledem na strukturu osídlení s vysokým podílem romské populace také Ústavu romské kultury. Při volbě názvu univerzity bylo navrženo jméno libochovického rodáka, věhlasného vědce 19. století, Jana Evangelisty Purkyně¹. To bylo také konzultováno s pravnučkami J. E. Purkyně, které k tomu daly souhlas.

Na přípravný výbor univerzity navazoval samostatně pracující výbor pro zřízení Fakulty životního prostředí. V tomto výboru pracovali významní pracovníci - Ing. Vojtěch Vaněček, CSc. z VÚAnCh, Ing. arch. Vladimír Beneš z VÚVA a PhDr. Sava Suchevič z Památkového ústavu v Ústí n. L. Práci výboru řídila Ing. Jaroslava Vráblíková, CSc. z Ústavu životního prostředí, který činnost výboru zastřešoval. Hlavním úkolem bylo navrhnout studijní program pro FŽP. Probíhala řada konzultací a oponentur zpracovaných návrhů se Státní komisí pro vědecko technický rozvoj se sídlem v Praze zastoupenou Ing. Josefem Vavrouškem, CSc., Ministerstvem zemědělství ČR a RNDr. Bedřichem Moldanem, CSc., ze Státního výboru pro životní prostředí (později Ministerstva ŽP). Významná byla pomoc České akademie zemědělské v Praze. Všechny tyto organizace doporučily založení FŽP. V tu dobu byla také navázána úzká spolupráce s tehdejší Fakultou ekologie Technické univerzity ve Zvolenu trvající do současnosti. Od slovenských kolegů byly získány další důležité podněty pro sestavení studijního plánu, návrhy struktury jednotlivých předmětů a byla s jejich nezištnou pomocí zajištěna studijní literatura z oboru životního prostředí a environmentalistiky.

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, se sídlem v Ústí nad Labem byla zřízena 28. 9. 1991 zákonem České národní rady č. 314/1991 Sb. ze dne 9. 7. 1991. Právním předchůdcem UJEP je Pedagogická fakulta v Ústí nad Labem. Tak byla současně se vznikem

¹ V 90. roce se brněnská univerzita vrátila ke svému původnímu názvu Masarykova univerzita.

Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem založena Fakulta životního prostředí. Slavnostní zahájení výuky na univerzitě a Fakultě životního prostředí bylo dne 28. 9. 1991.

Důvody pro založení FŽP v Ústí nad Labem

Založení fakulty bylo a dosud je úzce svázáno s vážným narušením složek životního prostředí v severních Čechách, především v pánevních okresech dnešního Ústeckého kraje. Tyto okresy také mají nadprůměrnou hustotu osídlení. Základními příčinami vážného antropogenního poškození přírodního prostředí na území kraje bylo vysoké soustředění:

- povrchové těžby hnědého uhlí,
- výroby elektřiny v tepelných elektrárnách,
- průmyslu chemického a papírenského,
- těžby surovin pro stavebnictví, výrobu skla a keramiky,
- průmyslu stavebních hmot a stavebních konstrukcí,
- sklářského a keramického průmyslu,
- intenzivní zemědělské výroby rostlinné a živočišné.

I přes částečnou restrukturalizaci ekonomických aktivit v regionu spolu s malou a vekou privatizací v 90. letech minulého století zůstává Ústecký kraj nejvýznamnější energetickou základnou České republiky. Tradičně je významným průmyslovým regionem s nadprůměrným zastoupením chemického, papírenského, sklářského a keramického průmyslu. Územím kraje procházejí dopravní trasy evropského významu, ať již se jedná o splavněnou řeku Labe napojenou kanály na říční síť západní Evropy nebo železniční koridor a dostavovanou dálnici D8 ve směru Praha – Berlín. Krajem tak procházejí významné dopravní trasy mezi střední a západní Evropou, Skandinávií a Balkánem.

Tyto skutečnosti vedly od počátku existence fakulty k základní orientaci na aplikovaný výzkum, vzdělávání a publikační činnost v oblasti ekologie a ochrany životního prostředí. Důraz je trvale kladen na studium příčin narušení základních složek životního prostředí, na možnosti a způsoby jejich ozdravení. Hlavní pozornost je věnována zejména preventivním opatřením s důrazem na trvale udržitelný rozvoj. Environmentální, ekonomické a sociální aspekty trvale udržitelného rozvoje se dlouhodobě promítají do veškeré činnosti fakulty. Ve studijním a výzkumném programu je proto uplatněna zásada multidisciplinarity a flexibility s vyváženým podílem přírodovědných, technických, ekonomických a geoinformačních disciplín. Důležitou úlohu mají rovněž společenskovední obory včetně studia jazyků. Z tohoto pohledu se jedná o interdisciplinární studium environmentálně orientovaných oborů. Touto strukturou předmětů a zaměřením byla první fakultou tohoto typu v České republice.

Rozvoj fakulty

Při založení obdržela fakulta zrekonstruovaný objekt původně zdravotního střediska Konstruktivy, k. p. Ústí n. L. v ulici Na okraji 1001, kde nyní sídlí Fakulta výrobních technologií a managementu. Do historicky prvního ročníku fakulty v akademickém roce 1991/1992 nastoupilo řádným přijímacím řízením 35 studentů, kteří studovali tříleté bakalářské obory Ochrana životního prostředí nebo Administrativa a správa životního prostředí. Studium těchto oborů probíhalo nejprve jen v prezenční formě. Později byla akreditována a zavedena i forma kombinovaného studia, nejdříve v Mostě, později i v Ústí nad Labem.

První sídlo FŽP v budově Na okraji

Vedením fakulty byla pověřena Ing. Jaroslava Vráblíková, CSc., která byla po ustavení akademického senátu zvolena první děkankou fakulty. Prvními pedagogy, kteří na fakultě vyučovali, byli kromě paní děkanky RNDr. Vojtěch Nováček, Prof. RNDr. Vlastimil Novobilský, CSc., Prof. RNDr. Václav Kolský, CSc., Ing. Miroslav Richter, RNDr. Jan Štěpán, Ing. Jindřich Tichý, RNDr. Lubomír Paroha, Ing. arch. Vladimír Beneš, Ing. Pavel Pešek, CSc., RNDr. Mirka Blažková, Ing. Tomáš Loučka, CSc., MUDr. Eva Rychlíková, RNDr. Eva Žižková, Doc. RNDr. Ivo Flasar, CSc., RNDr. Iva Machová, RNDr. Zdeněk Jón aj. V tu dobu se také výuky environmentálně orientovaných předmětů zúčastnil lektor z USA Mgr. Rain. Většina z prvních vyučujících nebyli původním povoláním pedagogové, ale odborníci s několikaletou praxí ve výzkumu, průmyslu, státní správě i na jiných pracovištích. S otevřením dalších ročníků studia se postupně zvyšoval jak celkový počet studentů tak i vyučujících, ale stále zůstával vysoký podíl pedagogů externích. To ale vždy bylo pro výuku velkým přínosem, neboť studenti byli seznamováni s aktuálními problémy praxe, pro niž jsou vychováváni.

Na úspěšném rozběhu a dalším rozvoji fakulty se také významnou měrou podíleli neakademickí pracovníci - vedoucí studijního referátu paní Antonie Mikynová, později paní Dana Anýžová, knihovnice paní Jaroslava Hrstková a paní Jitka Skalická, sekretářka děkanky paní Ivana Suchá, tajemníci fakulty Ing. Zdeněk Orava a Mgr. Jan Vojtíšek.

Pro akademický rok 1996/1997, kdy byl děkanem fakulty Ing. Jaroslav Zahálka, CSc., bylo úspěšně akreditováno pětileté magisterské presenční studium oborů Revitalizace krajiny a Odpadové hospodářství. Úspěšné akreditaci významně pomohlo získání mezinárodního grantu Know How Fond s Imperial College London. Rozšíření studia bylo také podpořeno získáním dalších výukových prostor v adaptované budově mateřské školky v ulici Stará.

Do tohoto objektu se přestěhovaly dnešní katedry technických věd a společenských věd. Přitom byla fakulta nucena využívat i dalších výukových prostor, zejména laboratoří Krajské hygienické stanice a Výzkumného ústavu anorganické chemie, s.r.o. Ústí nad Labem.

První pokus o přípravu doktorského studia na FŽP byl realizován ve funkčním období třetího děkana fakulty Prof. RNDr. Jaroslava Figaly, DrSc. Návrh nebyl schválen, úspěšná byla pouze reakreditace stávajících Bc. a Mgr. studijních oborů.

Před zahájení akademického roku 2002/2003 byly úspěšně akreditovány bakalářské obory Vodní hospodářství a Ochrana životního prostředí v průmyslu. V tu dobu bylo také zahájeno studium oboru Ochrana životního prostředí na detašovaném pracovišti v Mostě, v objektu Integrované střední školy ve Velebudicích, kde probíhá dosud. Studium oboru Vodní hospodářství bylo původně po tři akademické roky pouze v Litvínově v objektech střední odborné školy Schola Humanitas, pak bylo převedeno do Ústí nad Labem. Oba tyto obory měly od začátku presenční i kombinovanou formu studia. Studium v Mostě a Litvínově bylo na základě požadavků regionálních správních útvarů prosazeno rektorem UJEP Doc. PhDr. Zdeňkem Havlem, CSc. a tehdejším děkanem fakulty Doc. Ing. Tomášem Loučkou, CSc. Hlavním důvodem pro vznik detašovaných pracovišť bylo zlepšení přístupu k VŠ vzdělání občanům pánevních okresů a možnost získání dalších studentů.

Zásadní přínosem pro rozvoj fakulty bylo získání stávající budovy v ulici Králova výšina 3132/7. Původní objekt ředitelství zemědělského nákupu a zásobování byl po zakoupení adaptován pro potřeby fakulty. To umožnilo uvolnění budov v ulicích Na okraji a Stará pro další fakulty univerzity.

Budova FŽP v ulici Králova výšina

V roce 2002 fakulta získala finanční prostředky z Fondu rozvoje vysokých škol na rozšíření a další vybavení chemických laboratoří. Vznikly též nové laboratoře matematiky, geoinformatiky, ukázkové měřicí pracoviště na využití sluneční energie a laboratoř pro

praktickou výuku pedologie, hydrologie a meteorologie. Tímto byly vyřešeny všechny dosavadní potíže s přípravou rozvrhu, přejížděním studentů a pedagogů, výukovými prostorami, laboratořemi, kanceláři a dalšími servisními pracovišti. Velmi výhodné je také umístění fakulty v blízkosti centra města, správních institucí, v dosahu sítě MHD, nádraží ČD a autobusových linek. Výuka zde začala v akademickém roce 2001/2002.

V roce 2003 v rámci přechodu na třístupňový systém vysokoškolského studia bylo akreditační komisí pozastaveno přijímání studentů do pětiletých studijních oborů a nově bylo akreditováno pouze navazující magisterské studium oboru Odpadové hospodářství. Během funkčního období děkana Doc. Ing. Josefa Sejáka, CSc., byla zahájena příprava navazujícího magisterského oboru Revitalizace krajiny. Byla navržena 1. verze studijního plánu, obsahy jednotlivých předmětů a jejich personální obsazení. Navazující magisterské studium oboru Revitalizace krajiny bylo po úpravách úspěšně akreditováno až v rámci evaluace univerzity v roce 2008, kdy byl děkanem Ing. Miroslav Richter, Ph.D., EUR ING. V tu dobu již také bylo připravováno Doc. Ing. Pavlem Janošem, CSc., doktorské studium oboru Environmentální analytická chemie. Akreditace tohoto studijního oboru proběhla v roce 2009, kdy také byly stanoveny podmínky přijímacího řízení a jmenována oborová rada. Studium je otevřeno od akademického roku 2010/2011.

Současnost FŽP

Studium na Fakultě životního prostředí je tříleté v bakalářských studijních programech, dvouleté v navazujících magisterských studijních programech a čtyřleté v doktorském studijním programu. Více informací o jednotlivých akreditovaných studijních programech a oborech i studijních plánech je na internetové adrese <http://fzp.ujep.cz> nebo v průběžně aktualizovaných písemných materiálech dostupných na studijním oddělení fakulty. Ve spolupráci s Fakultou sociálně ekonomickou je rozpracována příprava studijního oboru Environmentální management vyučovaný v angličtině, je zvažována příprava navazujícího magisterského oboru Ochrana vod a ovzduší, případně akreditace kombinované formy studia navazujících magisterských oborů.

Dosud vysoký stupeň devastace základních složek životního prostředí v severočeském regionu umožňuje nejen praktické poznávání aktuální situace studenty prací v terénu, formou exkurzí, praxí, témat bakalářských a diplomových prací apod. Jsou široké možnosti aktivní účasti studentů v průběhu studia a zejména po jeho ukončení na programech revitalizace tohoto regionu, např. při rekultivaci lomů a výsypek, revitalizaci krajiny a vodních toků, řešení emisních stavů, problémů odpadového hospodářství, čistoty vodních zdrojů, lesního hospodářství v Krušných horách apod.

Možnosti uplatnění absolventů fakulty jsou velmi široké, např. v orgánech státní správy od městských úřadů až po Ministerstvo životního prostředí, v kontrolních a inspekčních institucích (např. pracoviště České inspekce ŽP, Zdravotních ústavů, hygienické služby), dále v odborech životního prostředí průmyslových podniků a státních podnicích (např. Povodí Labe, Povodí Ohře, Povodí Vltavy), v soukromých firmách, ve výzkumných a projektových ústavech, v orgánech ochrany přírody a krajiny, v poradenských, informačních a konzultačních střediscích, ve výchovně vzdělávacích zařízeních nebo správách chráněných krajinných oblastí a Národních parků. Na uvedených pracovištích je již nyní několik set absolventů fakulty, první z nich již mají přes 15 let odborné praxe. Dle ohlasů od zaměstnavatelů nebo vystupování absolventů fakulty na odborných seminářích a konferencích se v praxi uplatňují velmi dobře.

Více než 50 % studentů fakulty pochází ze severozápadních Čech a většina absolventů v tomto území také nachází zaměstnání. Tím je naplněn jeden ze základních důvodů a cílů založení Fakulty životního prostředí právě v Ústí nad Labem.

Fakulta ŽP organizuje rovněž tzv. celoživotní vzdělávání. Jedná se o kurzy, jednotlivé přednášky nebo jejich cykly v rámci univerzity třetího věku nebo doškolovací kurzy pro komerční společnosti. Cílem těchto aktivit je rozšíření a doplnění vzdělání nebo rekvalifikace účastníků těchto kurzů.

Fakulta má v posledních letech celkem přes 800 studentů v prezenční (denní) a kombinované (dálkové) formě studia. Výuku zajišťuje více než 80 pedagogů se 100%-ním nebo částečným pracovním úvazkem.

Cílem působení Fakulty životního prostředí zůstává výchova odborníka analytického a syntetického zaměření ve sféře ochrany životního a pracovního prostředí, schopného kvalifikovaně rozhodovat o řešení základních problémů tvorby a ochrany životního prostředí, odhadování rizik, příčin a rozsahu narušení složek životního prostředí, o přípravě analýzy pro podporu rozhodovacích procesů, koordinaci činností a konkrétním podílu na péči o životní prostředí. Pozornost je rovněž věnována oblasti bezpečnosti a hygieny práce.

Koncepčně je fakulta orientována jak na výzkum oblastí s velkou negativní zátěží životního prostředí a obyvatelstva v interakci se zdravotním stavem obyvatel a dalšími přírodními a sociálně ekonomickými důsledky, tak na výzkum oblastí s různým stupněm ochrany životního prostředí, eliminaci a prevenci negativních vlivů na životní prostředí.

Hlavní aktivity vědecko-výzkumné práce byly soustředěny na řešení výzkumného záměru FŽP se souhrnným názvem "Výzkum antropogenních zátěží v severočeském regionu" členěného na dílčí úkoly. Na jejich řešení se podílela v průběhu let 1999 - 2004 většina pedagogů všech kateder. Další projekty řešené v následujících letech často významnou měrou navazovaly na výsledky výzkumného záměru. Fakulta se každoročně podílí na řešení několika projektů v resortech ministerstev školství, životního prostředí, zemědělství i průmyslu a obchodu a též Grantové agentury ČR. V současné době je fakulta součástí výzkumného centra Pokročilé sanační technologie a procesy spolu s Technickou univerzitou v Liberci a dalšími subjekty. K tomuto účelu fakulta dnes disponuje vlastními dobře vybavenými laboratořemi geoinformatiky, chemických instrumentálně analytických metod, mikrobiologie, pedologie aj. Výsledky vědecko výzkumné práce jsou pravidelně prezentovány na odborných seminářích a konferencích nebo jsou publikovány v odborném tisku v tuzemsku i zahraničí.

Zahraniční kontakty se postupně rozšiřují s řadou evropských univerzit a zejména s oborově příbuznými fakultami sousedních států (Drážďany, Bratislava, Zvolen). V rámci programu Erasmus se výrazně rozšířila možnost výjezdu studentů na jednosemestrální zahraniční studium nebo studijní stáže studentů (Enviro Centre Glasgow) i pedagogů. Významná spolupráce probíhá již delší dobu s Leibnitz Institutem für Ökologische Raumentwicklung v Drážďanech (Německo). Spolupráce je uzavřena mimo jiné s University of Salford (Anglie), s University of Versailles Saint - Quentin - En – Yvelines (Francie) a aktivní spolupráce probíhá s universitou v Nottinghamu (Anglie). Další studijní pobyty studentů a pedagogů probíhají na univerzitách ve Finsku, Norsku, Řecku, Portugalsku, Rusku na Slovensku a v Turecku. V přípravě jsou smlouvy s dalšími VŠ v Evropě.

Ve vlastním vydavatelství vydává fakulta skripta, sborníky z konferencí i odborné monografie. Od r. 2008 vydává fakulta recenzovaný vědecký časopis *Studia Oecologica*, který navazuje na stejnojmenný sborník vydávaný již od r. 1994.

S postupnou výstavbou Kampusu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v areálu bývalé Masarykovi nemocnice je také uvažováno s výstavbou nové budovy FŽP. Ta by již svojí základní koncepcí a dispozičním řešením splňovala nároky moderního vysokoškolského pracoviště současnosti a nejbližší budoucnosti.

Pracoviště Ústí nad Labem

- **adresa:** Králova výšina 3132/7, Ústí nad Labem, 400 96
- **telefon:** 475 284 111 (ústředna)
- **fax:** 475 284 158
- <http://fzp.ujep.cz>
- <http://www.ujep.cz>

Detašované pracoviště Most

- **Pracoviště FŽP UJEP Most**
- **adresa:** Dělnická 21, Most, 434 01
- **telefon:** 476 137 448
- **fax:** 476 137 448